

Klosová Martina, 13206@mail.muni.cz.
Němcová Anna, 144137@mail.muni.cz
Pokořová Veronika, 144285@mail.muni.cz

Studentský projekt - úkol č.3

Předmět výzkumu

Prestiž povolání a výše vzdělání potřebná k jeho vykonávání.

Téma (předmět) výzkumu by mělo být formulováno obecněji – zde např. Prestiž povolání. Vaše formulace už se vztahuje spíše ke konkrétnímu výzkumnému problému.

Cíl výzkumu

Tento výzkum sleduje determinační a vztahové cíle. Jde o prokázání souvislosti prestiže povolání s dalšími charakteristikami, konkrétně se vzděláním. Výsledky výzkumu mohou přispět k diskusi obecných problémů zejména v oblasti zaměstnanosti a tvorby nových pracovních příležitostí, dále v oblasti vzdělávací politiky a institucí, a v neposlední řadě jako pomůcka při výběru oboru studia a budoucího povolání.

Není mi jasné, co máte na mysli pod pojmy „determinační a vztahové cíle“. Pokud jde o formulaci ve 2. větě, bylo by asi přesnější uvést, že jde o souvislost prestiže povolání se vzděláním potřebným pro jeho výkon. Nástin tématu je velmi stručný a není z něj příliš jasné, jaký smysl (vědecký, praktický) může tento výzkum mít. Neškodilo by rozvést, k čemu konkrétně by mohly výsledky výzkumu přispět. Obávám se, že vámi vybraný výzkumný problém je poměrně triviální a přínos tohoto výzkumu tudíž potenciálně malý. Zkuste si zodpovědět otázku, jak by bylo využitelné případně vaše zjištění, že nejvyšší prestiže dosahují povolání, která vyžadují náročné, resp. vysokoškolské vzdělání.

Základní výzkumná otázka

Je prestiž povolání v české společnosti závislá na potřebné výši vzdělání?

Odvozené otázky

Figurují na vrcholu škály prestiže povolání vyžadující vysokoškolské vzdělání?

Figurují na vrcholu škály prestiže spíše povolání vyžadující humanitní vzdělání nebo naopak ta, která vyžadují přírodovědecké či technické vzdělání?

Figurují na vrcholu škály prestiže spíše povolání vyžadující:

vysokoškolské studium delší než 5 let, popř. celoživotní vzdělávání?

náročné studium (tj. vysoká studijní mortalita a nízký průměrný prospěch)?

vysokoškolské studium, které je finančně náročné?

Vzhledem k vašim odvozeným otázkám by možná bylo vhodnější formulovat vaši základní výzkumnou otázku takto: „Je prestiž povolání v české společnosti závislá na potřebném vzdělání?“ V odvozených otázkách se totiž zabýváte i jinými kritérii než výší vzdělání (např. jeho typem, náročností).

Kontext tématu a výzkumné otázky

Výzkum prestiže povolání je jedním z tradičních témat empirických šetření. Zajímavost výzkumu prestiže povolání v ČR spočívá v odlišnosti vývoje v porovnání se zeměmi s dlouhodobě stabilním systémem, kde se tyto škály příliš neliší v čase (např. v USA či v Holandsku). V důsledku všech politických (a z toho vyplývajících hospodářských, technologických i společenských a hodnotových) změn v průběhu 20. století, zejména pak ve druhé polovině, se postupně měnila představa společenského vzestupu i prestiž povolání. Přejít na tržní hospodářství (namísto centrálně řízeného), revitalizace soukromého sektoru, vstup zahraničního kapitálu, orientace ekonomiky na západní trhy atd. a s tím související úpadek tradičních výrobních a odvětví po roce 1989 způsobil pohyb pracovní síly (osamostatnění, změna zaměstnání nebo profese) a novou (změněným ekonomickým podmínkám odpovídající) socioprofesi strukturu společnosti. To mělo za následek změny prestiže některých povolání, kdy některé z nich zaznamenaly závratný vzestup, jiné naopak propadly. Mimo již zmíněné příčiny změn prestiže některých povolání, stojí za zmínku ještě změny příjmových relací určitých profesí nebo „stín minulosti“ ležící na některých profesích.

Důvodem orientace našeho výzkumu na souvislost prestiže povolání s potřebnou výší vzdělání, je zejména nutnost změn vzdělávací politiky, tedy přizpůsobení se vzdělávací politiky, systému a institucím měnícím se socioekonomickým podmínkám.

Chybí zde nástin klíčových teoretických konceptů (vzdělání, prestiž).

Zkoumaná populace

Základní soubor tvoří dospělá populace ČR. Výběrový soubor bude konstruován podle kvótních charakteristik tak, aby ve znacích pohlaví, věk, vzdělání a socioprofesi začlenění odpovídal sociálně demografické struktuře dospělé populace ČR (podle posledního provedeného Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001).

Chybí údaj o plánované velikosti vzorku.

Způsob provedení výzkumu

Dotazníkové šetření provedené tazatelskou sítí. Bude zjišťována obecná prestiž 50 vybraných profesí. Výběr souboru povolání nemá žádná čistě objektivní kritéria, výhodou však je, je-li ekvivalentní s profesemi uvedenými v klasifikaci ISCO. Respondent bude přidělovat body jednotlivým profesím (nejprestižnější 99 bodů, nejméně prestižní 1 bod).

Dotazník bude obsahovat upřesnění, že prestiží je rozuměno „jak si respondent osobně váží lidí s danou profesí“.

Závěrečnou fází výzkumu bude analýza získaného empirického materiálu zjišťujícího prestiž povolání, z perspektivy výše zmíněných odvozených otázek.

Tato část by měla předcházet části o zkoumané populaci.

Chybí vám zde zmínka o tom, jaká výzkumná strategie bude zvolena (kvantitativní výzkum) a proč. Uvádíte hned až metodu sběru dat (dotazníkové šetření). Z vaši formulace není úplně jasné, jak tedy bude zvoleno oněch 50 vybraných profesí. Pokud jde o bodovou škálu pro hodnocení prestiže profesí, přijde vám rozsah 1-99 únosný? Nebylo by např. postačující rozpětí 1-10? Dále – je „úcta (respekt) k lidem s vybranou profesí“ totéž co „prestiž dané profese“? Jedná se o vhodnou operacionalizaci konceptu prestiže? Nemůže nastat situace, kdy si lidé např. váží profese právníka či advokáta, avšak k právníkům či advokátům jako takovým mohou mít výhrady či sníženou úctu? Nejsou zde reflektovány žádné případné metodologické obtíže. Popis měření prestiže patří do části Operacionalizace.

Operacionalizace

Prestiž – úcta, které požívá držitel určitého sociálního statusu, nebo skupina (tj. vykonavatel daného povolání)

Prestiž povolání – projev subjektivní dimenze objektivně existující vertikální sociální diferenciaci zaměstnání a profesí

– zrcadlí relativně ustálenou strukturu duchovních či morálních kompenzací, kterých se jednotlivým povoláním dostává od společnosti, paralelně s kompenzacemi materiálními, za výkon pracovních rolí (tzn. jde o přibližnou míru sociálního statusu)

Vzdělání – vědomosti a dovednosti získané prostřednictvím dané sociální organizace

Dimenze

srovnání určitých povolání na škále

výše vzdělání potřebná pro výkon daného povolání; typ vzdělání; náročnost studia; finanční náročnost studia

Indikátory

umístění povolání (nebo skupin povolání) na škále (žebříčku)

vysokoškolské vzdělání; humanitní / přírodovědecké a technické vzdělání; studijní mortalita a průměrný prospěch v daném oboru; vynaložené finanční náklady

Chybí vám operacionalizace prestiže, zde máte jen vymezení. To patří spíše do Kontextu výzkumu. Indikátory pak rovněž nejsou přítomny, respektive je o nich pojednáváno v jiné části (Způsob provedení výzkumu). Jakou škálu máte v souvislosti se vzděláním na mysli? Nástin dimenzí a indikátorů mohl být proveden přehledněji.

Chybí časový rozvrh výzkumu i informace o způsobu prezentace a využitelnosti výzkumných zjištění. Vaše struktura kopíruje příklad z Přílohy 2 syllabu, nikoliv Osnovu.

Literatura k tématu

Bredemeier, H. C., Stephenson, R. M. 1962. *The analysis of social systems*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Crompton, R. 1998. *Class and stratification*. Cambridge: Polity Press.

Pichňa, J. 1980. *Sociologické problémy povolania*. Bratislava: Práca.

Šanderová, J. 2004. Sociální stratifikace. Problém, vybrané teorie, výzkum. Praha: Karolinum.

Hraba, J., Mullick, R., Večerník J., McCutcheon A. 2000 "Vzdělání, ekonomická zkušenost a reformy v České republice: podpora, nebo obavy? *Sociologický časopis* 4: 415-429

Matějů, P. 2005. „Ke kořenům sociálně psychologického modelu sociální stratifikace.“ *Sociologický časopis* 41: 7-30

Nakao, K. 1992. "Occupations and Stratification: Issues of Measurement." *Contemporary Sociology* 21: 658-662

Tuček, M. 1991. „Sociální diferenciacie v profesní sféře ve vědomí československé populace.“ *Sociologický časopis* 27: 504-518

Tuček, M., Machonin, P. 1993. „Prestiž povolání v České republice v roce 1992.“ *Sociologický časopis* 29: 367-382.

Fetherman, D. L., Hauser, R. M. 2001. „Prestige of Socioeconomic Scales in the Study of Occupational Achievement?“ Pp. 231-232 in: *Social Stratification in Sociological Perspective: Class, Race & Gender* ed. by David B. Grusky. Boulder: Westview.

Golthorpe, J. H., Hope K. 2001. „Occupational Grading and Occupational Prestige.“ Pp. 219-227 in: *Social Stratification in Sociological Perspective: Class, Race & Gender* ed. by David B. Grusky. Boulder: Westview.

Gregor, J. 2004 "Jaké povolání je nejstrašnější?" *Reflex* 46: 16

Groothuis, U. 2003 "Perspektivní povolání" *Moderní řízení* 12: 62

Kašpárková, M. 2001 "Nejistota s diplomem: Budoucí vysokoškolák: Spousta přihlášek a přehnaný optimismus" *Týden* 4: 38-45

Křížová-Frydová E., Filáček A. 1991 "Prestiž vysoce kvalifikovaných povolání." *Sociologické aktuality* 2: 17

Machonin, P. "Jak si umíme vážit jednotlivých povolání?" *Hospodářské noviny* roč.38, 1: 8

Premusová, J. 2000. „Já na bráchu, brácha na mě.“ *Přítomnost* 10:

1999 "Kterých povolání si vážíme? Zprávy a informace." *Stati*

Připomínky k bibliografii - viz můj komentář úkolu č. 2. Při hodnocení tohoto projektu jsem nekladl důraz na tuto položku vzhledem ke skutečnosti, že můj komentář se vám dostal až po odevzdání tohoto úkolu č. 3 a vy jste tak nemohli provést korekci dle mých připomínek.

CELKOVÉ ZHODNOCENÍ:

Základním problémem vašeho projektu je nepříliš vhodně zvolený výzkumný problém. Rozpačité následně působí pasáž věnovaná cílům výzkumu. Nedostatky lze nalézt ve fázi konceptualizace (vymezení teoretických konceptů) a operacionalizace. Poněkud problematickým je i zpracování části věnované výzkumné strategii. Strukturace textu neodpovídá zcela vzorové osnově ze syllabu; některé body zde chybí.